Pe lângă bibliografie, volumul este întregit de un *Indice de cuvinte, afixe şi îmbinări* (p. 297-335), foarte util celor care urmăresc anumiţi termeni sau realizări ale acestora (forme flexionate) în diferite contexte.

VERONICA ANA VLASIN
Institutul de Lingvistică şi Istorie Literară
„Sextil Puşcariu"
Cluj-Napoca, str. E. Racoviţă, 21

G. GRUIŢĂ, *Moda lingvistică 2007. Norma, uzul şi abuzul*, Piteşti, Editura Paralela 45, 2006, 234 p.

Rândurile de mai jos se constituie într-o recenzie profesional obligatorie, deşi cam târzie, a unei cărţi de gramatică normativă mai aparte – ca stil, manieră explicativ-argumentativă şi confort creat cititorului – a profesorului G. Gruiţă: *Moda lingvistică 2007. Norma, uzul şi abuzul,* Piteşti, Editura Paralela 45, 2006.

Problematica acestei cărţi, înscrisă în perimetrul mai larg a ceea ce numim, cu o sintagmă tradiţională, „cultivarea limbii", este un subiect predilect al autorului, «atacat» încă din tinereţe (vezi *Acordul în limba română,* Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1981), asupra căruia s-a aplecat constant în numeroase studii şi articole de specialitate, rubrici de cultivare a limbii, emisiuni radio şi volume de mare tiraj, editate şi reeditate la edituri de prestigiu (vezi *Gramatica normativă. 77 de întrebări / 77 de răspunsuri,* Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1994, reeditată în 1998.)

Faptele de limbă analizate şi comentate aici sunt excerptate din limbajul *presei* scrise şi audiovizuale din ultimii ani. A optat, ca posibilitate de a sonda piaţa lingvistică, pentru acest compartiment, întrucât, după cum afirmă însuşi autorul, „este cel mai concludent, prin dinamica şi varietatea manifestărilor sale, prin marea sa receptivitate la inovaţia lingvistică, bună sau rea".

Tot autorul, în *Prefaţă,* îşi motivează titlul cărţii şi, în mare măsură, structura, modalitatea de abordare şi terminologia aferentă: „Am optat pentru «moda lingvistică» prin analogie cu cea vestimentară, întrucât şi aici funcţionează acelaşi joc imuabil şi efemer, între aventura novatoare şi cuminţenia tradiţionalistă, în aceeaşi atmosferă de mimetism fonetic, dar şi de contestare vehementă. Ca şi în vestimentaţie, nu tot ce «se poartă» la un moment dat este bun, corect şi frumos, dar nici nu trebuie automat respins orice iese din obişnuinţa noastră lingvistică sau contravine gustului personal".

Lucrări mai ample sau mai reduse cantitativ în acest domeniu s-au scris destul de multe în ultima vreme – şi prof. G. Gruiţă le pomeneşte la locul cuvenit, dar această carte are câteva trăsături care îi conturează un profil aparte, o fac, într-un anumit fel, *unică* în lingvistica românească, cel puţin până acum.

În primul rând, această carte este una foarte frumos scrisă, etalând calităţi literare (scriitoriceşti) nebănuite până acum la autor şi, de altfel, mai rare în lumea gramaticienilor. Este o carte pe care o citeşti cu o plăcere crescândă, o carte care îţi creează un confort spiritual multiplu, supraetajat, o stare de confort la care parcă nu mai poţi renunţa – şi o citeşti până la capăt.

În al doilea rând – şi din nou cartea iese din rând – comentariul (= analiza) faptelor de limbă este însoţit pe tot parcursul cărţii de numeroase reflecţii, în aparenţă extralingvistice, care vizează o paletă largă de trăsături ale poporului care vorbeşte limba română – morală, politică, apucături şi obiceiuri, psihologie, mentalitate, raportare la respectul mapamondului etc., toate însoţite de vorbe alese şi de duh, cu admiraţie sau ironie fină, subtilă sau explicit caustică. E o carte din care cititorul, în afară de predicat, subiect, acord, participiu, uz şi abuz, verbe, substantive etc., află foarte multe alte lucruri utile pentru viaţa lui lingvistică şi extralingvistică.

În al treilea rând, cartea de faţă constituie un unicat prin modul de prezentare a problemelor de limbă – o pendulare continuă, fericită şi confortantă, între un limbaj (metalimbaj) propriu gramaticii ca ştiinţă (relativ exactă) şi un limbaj metaforic cu o putere de plasticizare şi concretizare debordante,

cu incursiuni subtile şi pline de umor robust în diferite zone ale vieţii sociale româneşti actuale – cu persoane şi personalităţi, situaţii, certuri, împăcări, ultractări, ieşiri la înaintare, puneri la punct etc., toate alcătuind prin prisma actelor de limbaj o oglindă destul de fidelă a tranziţiei româneşti zgomotoase, împiedicate, pe alocuri haotice, cu celebra luminiţă de la capătul tunelului care, văzând că noi nu ne apropiem, se încăpăţânează să stea şi ea pe loc.

În al patrulea rând, autorul dovedeşte o adevărată artă în selecţia exemplelor ilustrative. Ai impresia că de multe ori autorul le-a căutat anume pentru a produce deliciu cititorului, asociindu-şi-l într-o discretă poziţie de „miştocar”, bine instruit de Mitică, de Caragiale, chiar de Moş Ion Roată.

În sfârşit – şi poate lucrul cel mai important pentru scopul acestei cărţi şi cititorul căruia i se adresează –, din inventarul de segmente lingvistice care pun probleme în legătură cu utilizarea corectă şi funcţională (de aici subtitlul: *Norma, uzul şi abuzul*) în comunicarea cotidiană, autorul le selectează pe cele mai importante ca frecvenţă şi circulaţie, la care se adaugă anumite clişee lingvistice la modă.

La fiecare categorie, autorul prezintă norma, în măsura în care este fixată, şi fenomenalizările în uz, corecte şi mai puţin corecte, cu câte un set de explicaţii clare şi simple, cu reducerea la strictul necesar a metalimbajului de specialitate, altfel spus o gramatică pe înţelesul tuturor.

În ciuda aparenţelor, operaţia nu este tocmai simplă, fiind vorba adesea de fenomene gramaticale destul de complexe şi complicate, a căror soluţionare pentru un public larg (şi nu numai) reclamă o pregătire de specialitate substanţială, o excelentă cunoaştere a evoluţiei şi dinamicii limbii, a direcţiei în care evoluează fenomenele de limbă, în cadrul sistemului şi în afara acestuia, cu numeroase condiţionări şi influenţe extralingvistice. Altfel spus, nu e chiar simplu să dai o „prognoză” în acest domeniu.

Lucrarea se structurează în şapte capitole, cu titluri foarte sugestive, încărcate metaforic, având majoritatea calificative sugestive şi incitante.

În cap. I – *Piaţa cuvintelor, a sintagmelor şi a literelor,* avem: cuvinte altoite, cuvinte de laudă – cuvinte de ocară, cuvinte promovate – cuvinte retrograde ş.a. (cuvinte supuse analizei: *interviu*, *a analiza*, *a nominaliza*, *a determina (determinare)*, *actor*, *locaţie*, *oportunitate*, *formal (informal)*, *punctual*, *european* (şi diferite formaţii pe baza acestuia: *neeuropean*, *noneuropean*, *antieuropean*), *mioritic*, *dâmboviţean*, *profesionist*, *impact*, *segment*, *semnal*, *test*, *top*, *trend*, *preş*, *drum*, *tunel*, *rahat*, *cabinet*, *palat* ş.a.).

Tot aici, o statistică interesantă privind scrierea cu *î* şi *â* şi a formelor verbului *a fi* (*sunt* şi *sânt*), cu debandada ortografică actuală. Peste tot, soluţionarea lingvistică, din punctul de vedere al specialistului, este însoţită de comentarii cu tentă ironică şi umoristică.

Dăm câteva exemple:

(1) La cuvântul *european:*

„Dincolo de exagerările modei, cuvântul *european* (ca substantiv, adjectiv, adverb) şi rudele sale pozitive (*a europeniza*, *europenizare*, *europenism*) exprimă astăzi „visul românesc”, aspiraţia românului spre *homo europeus.* Modelul american, în ciuda popularizării sale prin toate mijloacele, nu are deocamdată magia, puterea de inducţie a stilului european, mai apropiat, mai accesibil” (p. 26).

(2) La cuvântul *impact:* „Nu de puţine ori, aventura cuvântului se sustrage explicţiei logice, păstrându-se în zona ghinionului sau a norocului. Un substantiv ca *impact*, de pildă, din latina cultă, intrat în limba română, prin filieră franceză, ca atâtea altele, a stat câteva decenii bune în dicţionar, cuminte, tăcut, cu ştampila «livresc». Altfel spus, cuvânt de lux, scos în lumea de ocazii speciale, de intelectuali subţiri. Era greu de închipuit ca el să apară, să zicem în procesul – verbal al unui miliţian de la circulaţia rutieră pentru a consemna o *ciocnire* între două vehicule. Treptat, lucrurile s-au schimbat, iar astăzi poliţistul vorbeşte numai de *impact* [...]. La fel procedează crainicul-reporter de la radio sau TV, ori ziaristul sportiv, pentru care orice tăvăleală este un *impact*, iar locul unde se produce căzătura este «punctul de impact cu solul». *Ciocnirea*, *ciocnitul*, *a ciocni* n-au fugit din vocabular, dar bat în retragere şi numai în perioada Paştilor mai trăiesc cu adevărat gloria de altădată” (p. 30-31).

(3) La cuvintele *semn–semnal:* „Încălcând frecvent teritoriul lui *semn*, *semnal* îşi pierde rigoarea de cuvânt cu decodare unică, precisă. Fiecare român, fiecare grup, fiecare partid posedă o semiotică proprie şi, până una-alta, emite şi receptează *semnale* [...]. Probabil că, dacă ar fi avut loc în

zilele noastre «summitul» din cortul de la Rovine (Mircea–Baiazid), ar fi fost descris altfel decât a făcut-o Eminescu, cu rugămintea, în final, ca turcul *să ne dea un semnal* şi nouă de mila Măriei sale" (p. 34).

(4) *Metonimii de tranziţie:* „Metonimiile zilei nu le mai continuă pe cele vechi. În perioada ceauşistă circulau subteran *cabinetul* 1 şi *cabinetul* 2 pentru EL şi EA [...]. Oricum, până la urmă, *cabinetele* discutau, se puneau de acord şi acţionau unitar. După 1990, *palatele* au înlocuit *cabinetele.* Este vorba de *Palatul Cotroceni* şi *Palatul Victoria*, care, de un deceniu şi jumătate, discută răstit, îşi pun piedică reciproc, se împacă, iar îşi aruncă săgeţi sau buzdugane, fac pauză, reiau lupta, intră în prelungiri, nimeni nu mai ştie scorul [...]. Metonimii ca cele discutate aici mor fie prin Revoluţie, fie prin Constituţie" (p. 51-52).

(5) Imaginându-şi un joc de societate (*â* contra *î*) în revista „România literară" (2005, nr. 29), cu scor final 12-12, autorul încheie: „Blat? Aranjamente de culise? Greu de spus [...]. Pentru asemenea jocuri fascinante, românii nici nu ştiu cui ar trebui să mulţumească mai întâi: Academiei, pentru *â*? Institutelor de cercetare subordonate Academiei şi marilor centre universitare din ţară, care au lăsat forul iniţiator în ofsaid? Ministerului Învăţământului, care s-a asociat cu Academia? Ziarelor şi revistelor care şi-au împărţit frăţeşte opţiunile pentru ca jocul să funcţioneze? Editurilor? [...] un prim avantaj – recunoscut de toată lumea – este crearea unei alternative culturale pentru timpul liber al românilor, pradă sigură, până acum, a monopolului TV [...]. Menţionăm toate aceste aspecte pentru că mulţi europeni şi chiar unii dintre români sunt derutaţi de ceea ce ei numesc «driblinguri lingvistice», fără a vedea foloasele pe care acestea le aduc unui popor însetat de libertate ortografică, morfologică şi sintactică" (p. 58-59).

Din cap. II, *Politeţea la români* (*Dânsul – singur împotriva tuturor, Se poartă masculinul, Prenumele de după nume*), reţinem: „[...] românul de rând suportă un tratament discriminator toată viaţa, iar prin inscripţia de pe cruce, chiar şi după moarte, căci alături de *Popescu Nicolae – Cazangiu* îşi poate dormi somnul de veci *Nicolae Popescu – fost ministru.* Gest nepoliticos, în postumitate" (p. 83).

La cap. III, *Lene lingvistică*, simpla însuşire a subtitlurilor este grăitoare prin ea însăşi: *Uşor cu verbul pe scurtătură, Substantive neterminate* (vezi, mai ales, *mass-media*, *curricula*), *Lene pozitivă I* (vezi cuvintele *flagrant*, *mobil*, *celular*, *mascaţi*, *anticipate*, *imagine*), *Lene pozitivă II. Fabrica de verbe şi adverbe* (vezi, mai cu seamă, infinitivele lungi şi supinele substantivizate: *sensibilizare*, *fidelizare*, *becalizare*, *faţadizare*, *feliere*, *responsabilizare*, *căpuşare/ căpuşat*, *haotizare*, *victimizare*, *enclavizare*, *fiscalizare*, *masificare*, *libanizare*, *iugoslavizare*, *balcanizare*, *tiraspolizare*, *atlantizare*, *avanghelizarea (Bucureştiului)*, *pesederizare*, *cederizare*, *ţigărizare*, *cubanizare* etc.).

Cap. IV, *Subiecte de carton*; autorul discută o serie de construcţii legate de acord (vezi, de exemplu, *un alt fel de politică/o altfel de politică, un număr de (o serie de, o seamă de) + substantiv*). Tot probleme de acord se discută şi în cap. V, *Neastâmpăratul participiu* (cu subcapitolele: *Cu şezutul în două luntre, Superlativul buclucaş, Vârf de lance în dezacodul cazual, Îmbinări prescurtate*).

Cap. VI, *Multe şi (nu prea) mărunte*; reţinem un set bogat de construcţii oscilante, care vizează, toate, compartimentul gramatical propriu-zis. Dintre capitole reţinem: *O formă verbală hipercorectă (or să...), Insule şi peninsule în geografia verbului* (aspecte privind trecerile de la o conjugare la alta, modificările ei de tranzitivitate, dereflexivizare etc.), *În curtea adjectivului* (*atât/atâta* + substantiv, *atare, întreg, tot, super, mega, hiper*), ***Al*** *şi fraţii săi* (probleme de acord al lui *al* şi de reprezentare a substantivului, *al* + *care* în genitiv), *Articulări ciudate* (*un altul (o alta), un aşa ajutor/aşa un ajutor*), *România – circumstanţialul de excepţie al mapamondului* (mitul excepţiei negative – pagini memorabile).

Cap. VII, *Anacoluturi, pleonasme şi cacofonii,* realizează, în aceeaşi manieră, care îmbină limbajul de specialitate cu ironia, o radiografie a ceea ce numim frecvent „greşeli de exprimare". Dintre subcapitole reţinem: *Un anacolut ruşinos, O altă construcţie ciudată* (*mai mult ca niciodată*), *Pleonasmul zilei* (*ani de zile*), *Pleonasme simpatice* (*un mic detaliu, a-şi aduce aportul, mijloace mass-media, îşi are propria sa/lui glorie, poate fi posibilă, trecerea prin tranziţie, ziare cotidiene, sudenţi universitari, a urma apoi, trebuie musai.* Apropo de ultimul, autorul încheie: „Pentru cei care folosesc asemenea sintagme, *musai* înseamnă «neapărat» şi nu se suprapune semantic cu verbul asociat. Ei au acoperire în definiţia din dicţionarele explicative. Unii ardeleni sunt deranjaţi de *trebuie musai*, dar nu-i bai!" (p. 226)).

Dintre „pleonasmele solemne" din limbajul administrativ-juridic, autorul reţine: *de bună voie şi nesilit de nimeni, cazul în speţă, după părerea mea, cred că...* (ultimul fiind un „pleonasm de tip parlamentar").

În sfârşit, ultimul subcapitol, *Cacofonia – practica şi teoria,* cuprinde aspecte privind definiţia, tipologia, sonorizarea virgulei pentru a atenua cacofonia, precum şi exemple de cacofonii acceptate, discutabile şi neacceptate.

Ca încheiere la această prezentare, vrem să subliniem „îngroşat" un lucru: comentariile, analizele şi soluţiile pe care profesorul G. Gruiţă le dă sunt argumentate şi „supraargumentate" gramatical şi logic, în conformitate cu specificul limbii noastre ca sistem, cu dinamica lui, cu viitorul pe care şi-l construieşte prin uz, alteori prin abuz, dar şi prin bun-simţ. Ca atare, soluţiile date sunt „de toată încrederea", depăşind simple păreri personale, subiective. Este o carte scrisă de un profesionist cu mult profesionalism, dublat de un remarcabil simţ al ironiei şi al umorului, puse artistic în pagină. Este o carte pe care o recomandăm cu insistenţă şi căldură profesorilor, elevilor şi, de altfel, oricui este interesat de o exprimare corectă şi nuanţată în limba română, domeniu în care profesorul G. Gruiţă este un maestru al „pedagogiei binelui".

Nu fără oarecare invidie profesională, care este în firea lucrurilor, felicitările noastre la adresa autorului acestei cărţi sunt acoperite şi motivate îndeajuns ştiinţific.

G. G. NEAMŢU
Universitatea „Babeş-Bolyai"
Facultatea de Litere
Cluj-Napoca, str. Horea, nr. 31

*

Ne-am obişnuit deja ca, la intervale relativ regulate, profesorul Gligor Gruiţă să ne ofere câte un reper în ceea ce priveşte norma lingvistică a limbii române contemporane şi, de fiecare dată, o face cu aceeaşi acribie, cu o siguranţă aproape deconcertantă şi cu un umor, din păcate, destul de rar întâlnit în cadrul acestei „bresle" a lingviştilor, uneori atât de congestionată, mai ales când vine vorba de „înfierarea" nelegiuiţilor şi a ignoranţilor care dovedesc o crasă desconsiderare a limbii române.

Chiar şi numai datorită bonomiei şi tonului „relaxat" cu care profesorul Gruiţă abordează anumite aspecte lingvistice (dintre care unele nu se lasă „normate" prea uşor), oferind recomandări ce au în vedere, pe de o parte, uzul limbii, dominat de tendinţa spre o simplificare a sistemului, o simplificare ce are ca deziderat, de cele mai multe ori, obţinerea unei concizii în exprimare (acest aspect nu este de condamnat întotdeauna, după cum remarcă şi autorul), dar şi norma, menită să păstreze caracterul unitar al unei limbi, atât cât reuşeşte, recenta lucrare a Domniei Sale ar trebui apreciată, mai ales pe fondul acestei dispute, de multe ori una hilară, dintre „legiuitorii" într-ale limbii şi „blasfemiatorii" din rândurile vorbitorilor neinstruiţi sau chiar din ale celor răuvoitori, care fac eforturi pentru a-şi impune „inovaţiile", menite să submineze prerogativele normative ale lingviştilor.

Dar, desigur, lucrarea profesorului G. Gruiţă nu se reduce la tonalitatea jovială. Folosind o metaforă „asortată" cu titlul lucrării, putem spune că această tonalitate, decongestionată de umorul subtil cu care autorul îşi însoţeşte comentariile, reprezintă doar o „haină", sub care se află, în fond, un spirit de observaţie mereu lucid şi a cărui pertinenţă analitică este conferită de o cunoaştere a limbii române asupra căreia nu insistăm, dat fiind faptul că autorul este o autoritate în domeniu.

Asemeni celorlalte lucrări ale Domniei Sale, şi aceasta este una de referinţă în domeniul normei limbii române şi, din păcate, există prea puţine astfel de lucrări normative însoţite de explicaţii, de argumentări pro sau contra unei variante, dar şi de exemplificări (în ceea ce priveşte această lucrare, setul de exemple este impresionant) care să probeze autenticitatea fenomenelor discutate. Simpla inventariere a termenilor aflaţi în variaţie, însoţită, de cele mai multe ori, de o prezentare la fel de laconică, nu ne este înotdeauna de ajutor atunci când încercăm să ne edificăm în privinţa vreunei forme lingvistice „dilematice".

Dintre „pleonasmele solemne" din limbajul administrativ-juridic, autorul reţine: *de bună voie şi nesilit de nimeni, cazul în speţă, după părerea mea, cred că...* (ultimul fiind un „pleonasm de tip parlamentar").

În sfârşit, ultimul subcapitol, *Cacofonia – practica şi teoria,* cuprinde aspecte privind definiţia, tipologia, sonorizarea virgulei pentru a atenua cacofonia, precum şi exemple de cacofonii acceptate, discutabile şi neacceptate.

Ca încheiere la această prezentare, vrem să subliniem „îngroşat" un lucru: comentariile, analizele şi soluţiile pe care profesorul G. Gruiţă le dă sunt argumentate şi „supraargumentate" gramatical şi logic, în conformitate cu specificul limbii noastre ca sistem, cu dinamica lui, cu viitorul pe care şi-l construieşte prin uz, alteori prin abuz, dar şi prin bun-simţ. Ca atare, soluţiile date sunt „de toată încrederea", depăşind simple păreri personale, subiective. Este o carte scrisă de un profesionist cu mult profesionalism, dublat de un remarcabil simţ al ironiei şi al umorului, puse artistic în pagină. Este o carte pe care o recomandăm cu insistenţă şi căldură profesorilor, elevilor şi, de altfel, oricui este interesat de o exprimare corectă şi nuanţată în limba română, domeniu în care profesorul G. Gruiţă este un maestru al „pedagogiei binelui".

Nu fără oarecare invidie profesională, care este în firea lucrurilor, felicitările noastre la adresa autorului acestei cărţi sunt acoperite şi motivate îndeajuns ştiinţific.

G. G. NEAMŢU
Universitatea „Babeş-Bolyai"
Facultatea de Litere
Cluj-Napoca, str. Horea, nr. 31

*

Ne-am obişnuit deja ca, la intervale relativ regulate, profesorul Gligor Gruiţă să ne ofere câte un reper în ceea ce priveşte norma lingvistică a limbii române contemporane şi, de fiecare dată, o face cu aceeaşi acribie, cu o siguranţă aproape deconcertantă şi cu un umor, din păcate, destul de rar întâlnit în cadrul acestei „bresle" a lingviştilor, uneori atât de congestionată, mai ales când vine vorba de „înfierarea" nelegiuiţilor şi a ignoranţilor care dovedesc o crasă desconsiderare a limbii române.

Chiar şi numai datorită bonomiei şi tonului „relaxat" cu care profesorul Gruiţă abordează anumite aspecte lingvistice (dintre care unele nu se lasă „normate" prea uşor), oferind recomandări ce au în vedere, pe de o parte, uzul limbii, dominat de tendinţa spre o simplificare a sistemului, o simplificare ce are ca deziderat, de cele mai multe ori, obţinerea unei concizii în exprimare (acest aspect nu este de condamnat întotdeauna, după cum remarcă şi autorul), dar şi norma, menită să păstreze caracterul unitar al unei limbi, atât cât reuşeşte, recenta lucrare a Domniei Sale ar trebui apreciată, mai ales pe fondul acestei dispute, de multe ori una hilară, dintre „legiuitorii" într-ale limbii şi „blasfemiatorii" din rândurile vorbitorilor neinstruiţi sau chiar din ale celor răuvoitori, care fac eforturi pentru a-şi impune „inovaţiile", menite să submineze prerogativele normative ale lingviştilor.

Dar, desigur, lucrarea profesorului G. Gruiţă nu se reduce la tonalitatea jovială. Folosind o metaforă „asortată" cu titlul lucrării, putem spune că această tonalitate, decongestionată de umorul subtil cu care autorul îşi însoţeşte comentariile, reprezintă doar o „haină", sub care se află, în fond, un spirit de observaţie mereu lucid şi a cărui pertinenţă analitică este conferită de o cunoaştere a limbii române asupra căreia nu insistăm, dat fiind faptul că autorul este o autoritate în domeniu.

Asemeni celorlalte lucrări ale Domniei Sale, şi aceasta este una de referinţă în domeniul normei limbii române şi, din păcate, există prea puţine astfel de lucrări normative însoţite de explicaţii, de argumentări pro sau contra unei variante, dar şi de exemplificări (în ceea ce priveşte această lucrare, setul de exemple este impresionant) care să probeze autenticitatea fenomenelor discutate. Simpla inventariere a termenilor aflaţi în variaţie, însoţită, de cele mai multe ori, de o prezentare la fel de laconică, nu ne este înotdeauna de ajutor atunci când încercăm să ne edificăm în privinţa vreunei forme lingvistice „dilematice".

Gramatica normativă pe care o practică şi pe care o promovează profesorul Gligor Gruiţă ni se pare cea firească şi, în mod sigur, cea mai benefică pentru cei care vor să găsească, pe lângă recomandări în folosirea sau evitarea unei forme lingvistice, şi explicaţii în baza cărora este de preferat o formă în detrimentul alteia.

Fără îndoială că şi existenţa unor lucrări cu caracter lexicografic, a unor dicţionare ortografice sau a unor îndreptare de acelaşi profil este imperios necesară pentru statuarea normei şi există astfel de lucrări, dar, pe lângă acestea, sunt necesare şi abordări ale fenomenelor care să „evite" rigiditatea lexicografică, fără a-şi pierde prin aceasta rigoarea ştiinţifică.

Prin faptul că G. Gruiţă investighează faptele de limbă în baza unei metode exhaustive de analiză normativă şi în cadrul acestei lucrări (de fapt, toate lucrările şi articolele de gramatică normativă ale Domniei Sale urmează un model triadic de analiză), în sensul că demersul analitic urmează trei paşi esenţiali: înregistrarea fenomenului (aspect ce ţine de un demers sociolingvistic), analiza acestuia (nivel la care se „caută" identitatea formei în litigiu în cadrul sistemului limbii, atât în sincronie, cât şi în diacronie) şi recomandarea formei optime (doar la acest nivel se intră pe „teritoriul" gramaticii normative), ţinându-se cont de normă, dar şi de uz, şi această recentă lucrare trebuie inclusă printre cele mai complexe instrumente de lucru din câmpul gramaticii normative a limbii române actuale.

Înainte de a trece la prezentarea propriu-zisă a conţinutului acestei lucrări, vom face observaţia că *Moda lingvistică 2007* nu este doar o carte de gramatică, ci şi o analiză subtilă a moravurilor societăţii româneşti din această perioadă a preaderării la atât de râvnita Uniune Europeană.

După cum remarcă autorul, în România de azi spectacolul mediatic (ale cărui reverberaţii se regăsesc aproape la toate nivelurile sociale) este parcă mai gustat ca niciodată şi, cum tot acest spectacol trebuie să se clădească pe „interpretări" ale unor „actanţi" (unul dintre termenii intraţi în colimatorul autorului!), iar interpretările presupun joc de scenă, care la rândul său necesită folosirea limbajului, grija pentru o exprimare corectă, dar, în acelaşi timp, „la modă", a devenit un fel de deziderat naţional.

De la limba de lemn promovată de sistemul politic de tristă amintire, am trecut la eterogenitatea lingvistică a democraţiei, dar şi aici, ca şi în viaţa de zi cu zi, trecerea n-a fost una treptată şi firească, ci una urmând principiul asimilării cantitative, iar nu pe cel al unei asimilări calitative, creându-se, astfel, un climat social, politic, dar şi unul lingvistic, predispuse la inadvertenţe, erori flagrante şi chiar la impostură.

Dar toate limbile, nu doar româna, sunt într-o continuă fluctuaţie, după cum se ştie atât de bine, iar cele mai vizibile transformări sunt, de regulă, cele care privesc lexicul.

Astfel se explică apariţia unor cuvinte noi în limba română, majoritatea împrumutate din limbile de circulaţie internaţională şi intrate pe diverse filiere, precum şi ieşirea la rampă a unor cuvinte existente deja în limba română, care au avut însă o circulaţie restrânsă până nu demult, pe acestea din urmă, autorul incluzându-le în categoria **cuvintelor promovate**. Regăsim în această categorie termeni precum: *impact*, *segment*, *semnal*, *test* etc., menţionându-se că, sub influenţa tiranică a modei, unii dintre aceştia sunt folosiţi în exces şi chiar inadecvat.

Există însă şi **cuvinte altoite**, adică termeni care, până la un moment dat, au funcţionat cu un anumit sens, şi care, mai nou, „migrează", datorită influenţei unor termeni similari din alte limbi, spre semnificaţii mai mult sau mai puţin apropiate de cele iniţiale. Astfel se întâmplă cu *interviu*, care iniţial avea sensul de convorbire dintre un intervievator, de regulă, un jurnalist, şi un intervievat, de regulă, o personalitate politică, culturală etc., în timp ce azi, sub influenţa termenului *interview*, din limba engleză, este folosit tot mai mult cu sensul de „întâlnire în vederea angajării". Chiar examenul de admitere la unele facultăţii presupune un astfel de „interviu".

Tot în această categorie a „cuvintelor altoite" intră şi *a realiza*, cu sensul recent „a-şi da seama, a conştientiza"; *a nominaliza* cu sensul „a propune", şi nu doar cu sensul, mult prea simplu, de acum, „a numi"; „a determina", mai ales, folosit participial sau adjectival (*determinat, determinată, determinaţi, determinate*), cu sensul nou „hotărât, neclintit" etc.

O subliniere semnificativă este şi cea pe care o face autorul în privinţa utilizării improprii a cuvântului *sintagmă* (termen din metalimbajul gramaticii, mai precis din cel al sintaxei, desemnând o „îmbinare de cuvinte – de regulă două – care alcătuiesc o unitate mai mare decât partea de propoziţie,

dar mai mică decât propoziţia”), de multe ori folosit cu sensul mult prea general „formulare”, aceasta însemnând fie o frază, fie o propoziţie sau chiar un cuvânt.

De asemenea, ni se atrage atenţia asupra naşterii, una neînregistrată încă în registrul lingvistic oficial, a unui termen „emblematic” pentru această perioadă a convulsiilor sociale şi politice, şi anume cuvântul *amărăştean*, utilizat, cu precădere, în exprimări ironice sau autoironice. Probabil că datorită acestei conotaţii persiflante, termenul nu a intrat încă în dicţionare, pe lângă faptul că este totuşi încă un cuvânt „în faşă”.

În ceea ce priveşte **metafora sportivă**, autorul este extrem de generos cu exemplificările, demonstrându-ne astfel faptul că terminologia sportivă şi, cu precădere, cea fotbalistică, devine din ce în ce mai familiară pentru vorbitorii de la toate nivelurile sociale şi, astfel, din ce în ce mai „tentantă”.

O altă subliniere pe care profesorul Gruiţă o face de ceva vreme chiar cu insistenţă şi pe care o reia şi în această lucrare, dar (cel puţin deocamdată) fără prea mult succes în aplicare, este cea privitoare la ordinea scrierii, evident, şi a pronunţării, termenilor din cadrul **numelui de persoană**: prenume – nume (varianta suţinută şi de autor) sau nume – prenume (varianta agreată în grafiile administrative şi, prin extrapolare, în cele oficiale)? Azi, din păcate, predomină varianta din urmă (inclusiv în contexte lingvistice neoficiale!), mai ales, datorită coerciţiilor impuse de clişeele stilului administrativ, deşi ordinea specifică limbii române este prima, adică prenume (de aceea se numeşte prenume, pentru că stă în faţa numelui!) şi nume (doar în câteva limbi, printre care maghiara, turca, japoneza, ordinea este nume – prenume, dar româna nu intră în această categorie, fiind o limbă romanică; or, în cadrul acestei familii de limbi, ordinea este prenume – nume, aşa cum ar trebui să fie şi în limba română).

Această anomalie a devenit atât de uzuală, încât până şi persoanele instruite, inclusiv profesori de limba română, o aplică fără nicio rezervă.

Este extrem de interesant şi parcursul pronumelui *dânsul*, de la statutul de pronume personal la acela de pronume al politeţii, precum şi dilematica folosire a formelor de feminin sau masculin* în cazul unor **substantive ce denumesc profesii**, **funcţii** sau **demnităţi publice**: *avocat/avocată*, *poet/poetă*, *deputat/deputată*, *ministru/ministreasă* etc., autorul oferind şi în aceste cazuri explicaţii şi recomandări dintre cele mai lămuritoare.

Sigur că noi am amintit aici o mică parte a subiectelor abordate de autor şi am făcut-o succint, însă lucrarea este extrem de densă, fără ca acest fapt să o transforme într-o expunere abstractă a unor savantlâcuri gramaticale, ba, dimpotrivă, umorul urban al autorului făcând lectura cât se poate de reconfortantă (fără a-şi pierde prin aceasta caracterul instructiv, evident) chiar şi pentru cei care nu sunt lingvişti de profesie.

Lucrarea profesorului G. Gruiţă are, fără doar şi poate, nu doar o valoare lingvistică. Această carte ne arată că mentalitarul, gradul de instruire, capacitatea de a raţiona coerent, modele culturale, curentele politice, pasiunile sportive şi multe alte aspecte din viaţa unui popor aflat la un anumit moment al fiinţării sale pot fi evaluate pornind de la o investigare atentă a uzului lingvistic caracteristic respectivei perioade. În această privinţă, *Moda lingvistică 2007* ni se dezvăluie şi ca o meditaţie, pe alocuri melancolică, dar în fond, stenică, ce are ca obiect România acestei nesfârşite perioade de tranziţie şi care porneşte chiar de la aspecte, unele fireşti, altele stridente şi alarmante, ale uzului limbii române actuale.

NICU STEJEREAN
Universitatea „Babeş-Bolyai”
Facultatea de Litere
Cluj-Napoca, str. Horea, 31

* Mai ales că în DOOM, ediţia 2005, sunt înregistrate atât formele de masculin, cât şi cele de feminin, deşi unele dintre formele de feminin nu sunt folosite decât foarte rar, cum este cazul lui *ministreasă* (probabil încă perceput ca minimalizator, datorită sufixului *-easă*, un sufix ataşat, mai ales, unor nume de meserii de la baza piramidei sociale, după cum ne atrage atenţia autorul) sau cel al lui *deputată*, *poetesă*, *sculptoriţă* etc.